

Sygnatura akt VIII Ga 127/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 czerwca 2015 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie, VIII Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Krzysztof Górski

po rozpoznaniu w dniu 19 czerwca 2015 roku, w S.

na posiedzeniu niejawnym w postępowaniu uproszczonym

sprawy z powództwa Miejskich Zakładów (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

przeciwko S. J.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 23 grudnia 2014r. sygnatura akt V GC 289/14.

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądza od pozwanego S. J. na rzecz powoda Miejskich Zakładów (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. kwotę 3030 zł (trzech tysięcy trzydziestu złotych) z ustawowymi odsetkami od 3 listopada 2012 roku oraz kwotę 717 zł (siedmiuset siedemnastu złotych) tytułem kosztów procesu;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 400 zł (czterystu złotych) tytułem kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygnatura akt VIII Ga 127/15

UZASADNIENIE

Powódka Miejskie Zakłady (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. wniosła o zasądzenie od pozwanego S. J. kwoty 3.030 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 3 listopada 2012 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu. W uzasadnieniu wskazała, że w dniu 28 lutego 2011 r. zawarła z pozwanym umowę w przedmiocie wykonania projektu obiektu rekreacyjno-biurowego przy ul. (...) w K. wraz z uzyskaniem pozwolenia na budowę. Strony ustaliły kary umowne za niewywiązanie się z warunków umowy. W związku z odstąpieniem przez pozwanego od umowy, powódka obciążyła go karą umowną w wysokości 3.030 zł, której pozwany nie zapłacił.

W dniu 12 lutego 2014 r. referendarz sądowy wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym V GNc 289/14, uwzględniając żądanie pozwu w całości.

Pozwany złożył w ustawowym terminie sprzeciw od nakazu zapłaty, zaskarżając nakaz w całości i wniósł o zasądzenie na jego rzecz od powódki kosztów procesu. Wskazał, że nie zgodził się na realizację umowy, gdyż w trakcie opracowywania projektu okazało się, że można zastosować bardziej funkcjonalne rozwiązania, ale wykraczające poza zakres opracowania określony umową, gdyż należało zaprojektować dodatkowe elementy nie objęte umową. W tym celu powód wystąpił o zmianę decyzji o warunkach zabudowy. Decyzję tę uzyskał już po upływie terminu na wykonanie umowy. Pozwany był gotów wykonać umowę w zakresie ustalonym pierwotnie, na co powód nie przystał. Strony nie

doszły do porozumienia co do wynagrodzenia za dodatkowe prace. Zdaniem pozwanego, za rozszerzony zakres prac powód oferował rażąco niską cenę, na którą pozwany nie mógł się zgodzić.

Wyrokiem z dnia 23 grudnia 2014 r. Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim w punkcie I oddalił powództwo, w punkcie II zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 617 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Powód prowadzi działalność gospodarczą pod nazwą Miejskie Zakłady (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K.. Pozwany S. J. prowadzi działalność gospodarczą pod nazwą Projektowanie Nadzory Budowlane inż. S. J. w S..

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 28 lutego 2011 r. na podstawie zapytania ofertowego z dnia 25 stycznia 2011 r. strony postępowania zawarły umowę, której przedmiotem było wykonanie przez pozwanego projektu zmiany przeznaczenia budynku byłego grupowego węzła ciepłowniczego na potrzeby obiektu rekreacyjno-biurowego, przy ul. (...), działka numer (...), obręb numer 4 w K., wraz z uzyskaniem pozwolenia na budowę. Przedmiot umowy w szczególności obejmował: wykonanie inwentaryzacji budowlanej stanu istniejącego obiektu dla potrzeb projektu, wykonanie ekspertyzy technicznej zgodnie z art. 71 ust. 1 pkt. 5 Prawa budowlanego, wykonanie projektu zgodnie z załączonym programem funkcjonalnym, po akceptacji wstępnych rozwiązań, z uwzględnieniem branż: budowlanej, instalacji wod-kan, centralnego ogrzewania, instalacji elektrycznych i teletechnicznych (niskoprądowej), uzyskanie wymaganych opinii i uzgodnień oraz decyzji Starosty (...) o pozwoleniu na budowę. Termin wykonania prac określono na dzień 30 sierpnia 2011 r. Strony ustaliły, że w uzasadnionych i udokumentowanych przez wykonawcę przypadkach związanych z wydłużonym okresem uzyskania wymaganych decyzji, opinii lub uzgodnień termin wykonania mógł ulec przedłużeniu. Wynagrodzenie ustalono na poziomie 10.100 zł netto, a karę umowną, którą zamawiająca mogła naliczyć wykonawcy w przypadku odstąpienia od umowy z winy wykonawcy, jako 30% wartości wynagrodzenia netto.

W dniu 3 marca 2011 r. Burmistrz Miasta K. wydał decyzję numer (...) o warunkach zabudowy dla działki numer (...) – obręb numer 4 w K., dla inwestycji obejmującej zmianę sposobu użytkowania budynku byłego grupowego węzła ciepłowniczego z przeznaczeniem na pomieszczenia rekreacyjno-biurowe.

Pozwany wykonał inwentaryzację budynku i koncepcję zagospodarowania suterenu, parteru z dobudową klatki schodowej – wstępny projekt, który przedstawił w maju 2011 r. powódce.

Sąd orzekający w I instancji ustalił, że w trakcie wykonywania prac inwentaryzacyjnych i przygotowywania koncepcji okazało się, że istnieją lepsze rozwiązania niż zakładał inwestor – bardziej racjonalne, które wymagają dodatkowych opracowań projektowych. Jedną z nich była dobudowa klatki schodowej na terenie nie należącym do (...). Powódka zaakceptowała nowe rozwiązanie, jednak strony nie mogły porozumieć się do wynagrodzenia za wykonanie dodatkowych prac projektowych w tym zakresie przez pozwanego.

Pismem z dnia 22 sierpnia 2011 r. pozwany zwrócił się do powódki o przedłużenie terminu wykonania prac do dnia 15 grudnia 2011 r. lub równorzędnie trzy miesiące od uprawomocnienia się nowej decyzji o warunkach zabudowy oraz zmiany wynagrodzenia wykonawcy do wysokości uzgodnionej po negocjacjach. Wniosek uzasadnił znacznym zwiększeniem zakresu prac projektowych. Powódka zgodziła się na wydłużenie terminu do dnia 15 grudnia 2011r.

W dniu 19 sierpnia 2011 r. Burmistrz Miasta K. wydał decyzję nr (...) w zakresie zmiany decyzji z dnia 3 marca 2011 r. znak (...)4.2011 nr(...)dotyczącą ustalenia warunków zabudowy dla dz. Nr (...)obrub 4 położonej w K. na d O.. Pozwany otrzymał te nowe warunki zabudowy we wrześniu 2011 r.

Sąd I instancji ustalił, że pismem z dnia 15 września 2011 r. pozwany wobec pojawienia się dodatkowych prac nieobjętych pierwotną umową zaproponował powódce trzy rozwiązania. W pierwszym wariantcie pozwany miał wykonać dokumentację bez rozszerzenia zakresu prac za uzgodnioną cenę. W drugim, wykonawca miał wykonać dodatkowe prace projektowe dotyczące przebudowy pomieszczeń parteru, dobudowy klatki schodowej oraz zagospodarowaniu terenu za wynagrodzeniem zwiększonym do kwoty 20.000 zł, a w trzecim wariantcie strony miały zgodnie odstąpić od umowy. W odpowiedzi powódka zgodziła się na zwiększenie wynagrodzenia umownego o kwotę 1.500 zł netto.

Z dniem 30 września 2011r. pozwany wobec nie osiągnięcia porozumienia w sprawie nowych warunków odstąpił od łączącej strony umowy.

W odpowiedzi powódka pismem z dnia 10 października 2011r. zwróciła się do pozwanego o podanie ceny za jaką byłby skłonny wykonać projekt nowej klatki schodowej dla potrzeb obu kondygnacji budynku.

Pismem z dnia 15 października 2011 r. pozwany zaproponował nowe warunki kontynuowania umowy – wynagrodzenie w wysokości 23.000 zł, termin wykonania prac projektowych cztery miesiące. W odpowiedzi powódka stwierdziła brak możliwości ugodowego załatwienia problemu realizacji umowy. Wobec powyższego powódka potraktowała wniesione przez pozwanego odstąpienie od umowy jako wynikłe z winy wykonawcy oraz wiążące strony.

W dniu 21 października 2011 r. powódka wystawiła pozwanemu notę obciążeniową numer (...) na kwotę 3.030 zł, tytułem kary umownej za odstąpienie od umowy.

Pismem z dnia 29 października 2012 r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 3.030 zł w terminie 7 dni.

Pismem z dnia 15 listopada 2011 r. pozwany poinformował powódkę, że nie zgadza się z notą obciążeniową numer (...) z dnia 21 października 2011 r.

W odpowiedzi powódka zaproponowała rozłożenie należności z noty obciążeniowej na raty.

W listopadzie 2011 r. Miejskie Zakłady (...) sp. z o. o. w K. ogłosiła przetarg na wykonanie projektu budowlanego zmiany przeznaczenia obiektu. W wyniku przetargu wybrano nowego wykonawcę – (...), który przystąpił do wykonywania prac za wynagrodzeniem 20.000 zł.

W oparciu o dokonane ustalenia faktyczne Sąd Rejonowy uznał powództwo, oparte na treści art. 627 k.c. w zw. z art. 483 k.c. i 484 k.c. za nieuzasadnione. Dokonując wykładni przepisów regulujących karę umowną wskazał, że jej zapłata stanowi niejako automatyczną sankcję przysługującą wierzycielowi w stosunku do dłużnika w wypadku niewykonania przez niego lub nienależytego wykonania zobowiązania z przyczyn, za które dłużnik odpowiada. Podkreślił, że wierzyciel dla realizacji przysługującego mu roszczenia o zapłatę kary umownej musi wykazać istnienie i treść zobowiązania łączącego go z dłużnikiem, a także fakt niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, natomiast dłużnik będzie zwolniony z obowiązku zapłaty kary umownej, jeżeli wykaże, że przyczyną niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania uzasadniające naliczanie kary umownej są okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd I instancji doszedł do wniosku, że odstąpienie przez pozwanego od umowy nastąpiło z powodu okoliczności, za które nie ponosił on odpowiedzialności. Zdaniem Sądu Rejonowego pozwany w należyty sposób wykazał, że odstąpienie przez niego od umowy zostało spowodowane okolicznościami, za które nie ponosił on odpowiedzialności. W trakcie realizacji dzieła pozwany dostrzegł rozwiązania projektowe lepsze, bardziej racjonalne, od tych założonych przez powódkę - uzyskały one jej aprobatę. Rozwiązania te nie były jednak objęte postanowieniami umownymi łączącymi strony. Istniała zatem konieczność uregulowania nowo umownych stosunków stron w zaistniałej sytuacji. W ocenie Sądu I instancji pozwany ze swojej strony wykazał dużą aktywność proponując alternatywne rozwiązania, w tym możliwość ukończenia dzieła zgodnie z pierwotną umową. Powódka nie wyrażała zgody na zaproponowane rozwiązania. Wobec wyczerpania możliwości negocjacyjnych oraz braku zgody powódki na kontynuowanie już rozpoczętych i częściowo wykonanych prac zgodnie z umową, pozwanemu nie pozostało nic innego jak tylko odstąpić od umowy, co uczynił. Sąd Rejonowy podkreślił, że nowe warunki zabudowy pozwany otrzymał już po upływie terminu wykonania dzieła, a bez nich nie był w stanie go ukończyć zgodnie z nowymi założeniami projektowymi.

W związku z tym Sąd orzekający w I instancji uznał, że skoro nienależyte wykonanie zobowiązania zostało spowodowane okolicznościami, za które odpowiedzialność ponosi wyłącznie powód, to pozwany nie może być zobowiązany do zapłaty kary umownej.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 §1 i 3 k.p.c.

Powyższy wyrok w całości zaskarżyła powódka wnosząc o jego zmianę i zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kwoty 3030 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 3.11.2012 r. wraz z kosztami procesu za obie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i pozostawienia temu Sądowi rozstrzygnięcia w zakresie kosztów procesu za postępowanie apelacyjne.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego:

- art. 471 k.c. poprzez nieuwzględnienie okoliczności, iż niewykonanie zobowiązania ciążącego na pozwanym nastąpiło z jego winy wobec braku porozumienia w zakresie wynagrodzenia za zaproponowane przez pozwanego, nowe warunki realizacji projektu na warunkach przewidzianych przez umowę z dnia 28.02.2011 r., jak również wobec faktu, iż pozwany celowo i świadomie podjął się realizacji projektu, mając w zamiarze jego rozszerzenie lub zmianę i w konsekwencji żądanie podwyższenia wynagrodzenia;

- art. 627 k.c. poprzez nieuwzględnienie okoliczności, iż pozwany umową z dnia 28 lutego 2011 r. zobowiązał się do wykonania dzieła zindywidualizowanego, noszącego konkretne cechy, zaś w toku realizacji projektu, nie przedstawił żadnej propozycji wykonania przedmiotu umowy w sposób określony przez zamawiającego;

2. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 k.p.c. poprzez ocenę materiału dowodowego w sposób powierzchowny i sprzeczny z zasadami logiki formalnej, poprzez przekroczenie przez Sąd Rejonowy granic swobodnej oceny dowodów poprzez nierozważenie całego zebranego materiału dowodowego, a w szczególności pominięcie okoliczności, że pozwany przed złożeniem oferty oraz podpisaniem przedmiotowej umowy, mógł zapoznać się z warunkami wykonania przedmiotu umowy oraz przeprowadzić oględziny i na tym etapie zaproponować zmiany założeń projektowych. Nadto Sąd Rejonowy w ramach powyższego zarzutu nie rozważył również, że pozwany miał świadomość, iż powódka jest podmiotem publicznoprawnym, który jest zobowiązany do przestrzegania procedur, przewidzianych przepisami ustawy Prawo zamówień publicznych, jak również poprzez wskazanie, iż powódka nie wyraziła zgody na kontynuowanie umowy na zasadach określonych w przedmiotowej umowie, podczas gdy powódka nigdy nie wyraziła woli zaprzestania prac pozwanego w ramach uzgodnień i założeń umowy z dnia 28 lutego 2011 r.

W uzasadnieniu skarżąca szczegółowo uzasadniła podniesione zarzuty.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów procesu. W uzasadnieniu wskazał, że odstąpił od umowy z powodu okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności, gdyż wykonał wstępny projekt inwentaryzacji budynku, koncepcji zagospodarowania suterenu, parteru z dobudową klatki schodowej i przedstawił ten projekt powódce. Dostrzegł możliwość bardziej racjonalnych rozwiązań, na które powódka przystała będąc przekonana, że pozwany wykona je w ramach łączącej strony umowy. Zaproponował również alternatywne rozwiązania, w tym możliwość ukończenia dzieła zgodnie z pierwotną umową. Za chybiony uznał zarzut naruszenia art. 233 k.p.c., albowiem ocena dowodów została dokonana w sposób prawidłowy i wszechstronny.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego jest zasadna, jakkolwiek Sąd Okręgowy nie podziela wszystkich zawartych w niej zarzutów.

Zaznaczyć należy, że sprawa była rozpoznawana w postępowaniu uproszczonym, zaś Sąd odwoławczy nie przeprowadzał postępowania dowodowego, zatem zgodnie z art. 505¹³ § 2 k.p.c. uzasadnienie niniejszego orzeczenia powinno zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Katalog zarzutów, które skarżący może uczynić podstawą apelacji jest w postępowaniu uproszczonym ograniczony do zarzutu naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie oraz naruszenia

przepisów postępowania, jeżeli mogło ono mieć wpływ na wynik sprawy (art. 505⁹ § 1 k.p.c.). Enumeratywne wyliczenie zarzutów mogących stanowić podstawę apelacji oznacza, że w postępowaniu uproszczonym ten środek odwoławczy ma charakter ograniczony, a sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach wyznaczonych przez treść podniesionych zarzutów apelacyjnych.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż w ocenie Sądu Okręgowego, zasady z art. 233 § 1 k.p.c. nie zostały w sprawie naruszone, gdyż ocena zgromadzonego materiału dowodowego i poczynione na jej podstawie ustalenia faktyczne zostały dokonane przez Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy i brak jest podstaw do podzielenia stanowiska apelującego co do ich nieprawidłowości. Ustalenia te Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne bez potrzeby ponownego ich prezentowania.

Odnosząc się do formułowanego w apelacji zarzutu naruszenia art. 233 §1 k.p.c. stwierdzić należy, że Sąd Okręgowy podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z dnia 23 stycznia 2001 r. (por. sygn. akt IV CKN 970/00, LEX nr 52753), zgodnie z którym dla skuteczności zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie wystarcza stwierdzenie o wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych, odwołujące się do stanu faktycznego, który w przekonaniu skarżącego odpowiada rzeczywistości. Konieczne jest tu wskazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie sądu w tym zakresie. W szczególności skarżący powinien wskazać, jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłuszne im je przyznając.

Wymogów tych nie spełnia apelacja powódki, której uzasadnienie w zakresie omawianego zarzutu ogranicza się do ogólnej krytyki ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd Rejonowy. Powódka co prawda wskazała, że ocena dowodów została dokonana w sposób powierzchowny, sprzeczny z zasadami logiki formalnej, z przekroczeniem granic swobodnej oceny oraz nie rozważono całego zebranego w sprawie materiału dowodowego. Nie przedstawiła w apelacji żadnych okoliczności, które wskazywałyby na nieprawidłową, dowolną czy też dokonaną wbrew zasadom orzekania, ocenę dowodów Sądu I instancji, ograniczając się w istocie do ogólnego sformułowania tego zarzutu bez przedstawienia konkretnych przykładów na czym te naruszenia miały polegać. Skarżąca formułując ten zarzut odwołała się bowiem do jedynie stanu faktycznego, który w jej przekonaniu nie odpowiadał rzeczywistości (przedstawiła własną ocenę materiału dowodowego), a nie wykazała w rozumowaniu Sądu Rejonowego żadnych uchybień logicznych dyskwalifikujących dokonaną ocenę dowodów i poczynione na jej podstawie ustalenia faktyczne.

Odnosząc się do zarzutów naruszenia prawa materialnego za uzasadniony należy poczytać zarzut naruszenia normy art. 471 k.c. i 627 k.c., jakkolwiek argumentacja w tym zakresie wymaga uzupełnienia.

Podstawową kwestię w niniejszej sprawie stanowi ocena, czy pozwany wykazał, że posiadał prawo do odstąpienia od umowy. Skuteczne odstąpienie od umowy przez pozwanego z przyczyn leżących po stronie zamawiającego dawało mu bowiem podstawę do odmowy spełnienia świadczenia bez narażania się na umowne konsekwencje związane z obowiązkiem zapłaty kary umownej. Pozwany wywodzi, że jako wykonawca dzieła miał prawo odstąpić od umowy z uwagi na niezaakceptowanie przez zamawiającego jego żądania podwyższenia wynagrodzenia wynikającego z istotnej zmiany zakresu czynności koniecznych do prawidłowego wykonania dzieła. Przyczyną tej zmiany były modyfikacje koncepcji przebudowy obiektu dokonane w trakcie prac projektowych. Zdaniem pozwanego odmowa zwiększenia wynagrodzenia w stopniu satysfakcjonującym wykonawcę uzasadniała oświadczenie o odstąpieniu od umowy z przyczyn leżących po stronie zamawiającego.

Stanowisko to nie znajduje uzasadnienia prawnego. Pozwany pomija to, że zawarł umowę, w której przewidziano wynagrodzenie ryczałtowe. Pociąga to za sobą istotne (omówione niżej) konsekwencje prawne również w zakresie umownego sposobu zmiany wynagrodzenia w przypadku konieczności wykonania prac nie przewidywanych w momencie zawarcia umowy (ustalania wynagrodzenia ryczałtowego) jak i prawa odstąpienia od umowy w przypadku konieczności poniesienia większych kosztów przez zamawiającego. Dodatkowo mieć należy na względzie to, że umowa została zawarta w trybie zamówienia publicznego. To z kolei rzutuje na ograniczenie możliwości żądania jej zmian przez wykonawcę (art. 144 PZP).

Tytułem wstępu należy wskazać, że na podstawie art. 14 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U.2013.907 j.t. z późn. zm., dalej p.z.p.) do czynności podejmowanych przez zamawiającego i wykonawców w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego stosuje się przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm., dalej: k.c.). W umowie o dzieło uregulowanej w k.c. wskazano dwa podstawowe rodzaje wynagrodzenia wynagrodzenie ryczałtowe (art. 628 k.c.) i wynagrodzenie kosztorysowe (art. 629-631 k.c.). Wynagrodzenie ryczałtowe zdefiniowane jest w art. 628 k.c. Natomiast wśród definicji legalnych zawartych w art. 2 p.z.p. brak jest obecnie definicji wynagrodzenia ryczałtowego („ceny ryczałtowej”). Istotą wynagrodzenia ryczałtowego jest określenie tego wynagrodzenia z góry, bez przeprowadzania szczegółowej analizy kosztów wytwarzania dzieła. Wynagrodzenie to więc w istocie jest niezależne od rzeczywistego (faktycznego) rozmiaru lub kosztu prac koniecznych do wykonania zamówionego dzieła. Interpretując normę art. 628 k.c. w sposób konsekwentny podkreśla się bowiem w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że ryczałt polega na umówieniu z góry wysokości wynagrodzenia w kwocie absolutnej, przy wyraźnej lub dorozumianej zgodzie stron na to, że wykonawca nie będzie domagać się wynagrodzenia wyższego. Wynagrodzenie ryczałtowe oznacza wynagrodzenie za całość dzieła w jednej sumie pieniężnej lub wartości globalnej. Rozliczenia stron w przypadku zastosowania ryczałtowego charakteru wynagrodzenia w żaden sposób nie opierają się na cenach jednostkowych oraz faktycznie wykonanych świadczeniach. Zatem jeżeli cena, jaka została zastosowana w postępowaniu jest ceną ryczałtową - to wykonawca, a nie zamawiający, ponosi ryzyko co do poprawności kalkulacji ceny adekwatnej do rozmiaru przedmiotu zamówienia (por. np. wyrok SN z dnia 20 listopada 1998 r. sygn. akt: II CRN 913/97).

Z charakteru wynagrodzenia ryczałtowego wynika więc, że uwzględnia ono wszystkie koszty związane z wykonaniem robót określonych dokumentacją przetargową oraz specyfikacją techniczną wykonania i odbioru robót.

Należy zatem przyjąć, że ryczałt należy się w umówionej wysokości (nawet jeśli nie doszacowano zakresu czy też kosztowności czynności składających się na świadczenie wykonawcy).

Uprawniony do otrzymania wynagrodzenia (wykonawca) w zasadzie nie może więc żądać jego podwyższenia, chociażby w czasie zawarcia umowy nie można było przewidzieć rozmiaru lub kosztów prac. Jeżeli strony umówiły się o wynagrodzenie ryczałtowe, to uzgodniony ekwiwalent należy się za cały – zarówno znany, jak i nieznanymi dokładnie od początku – przedmiot zamówienia.

Wnioski takie znajdują potwierdzenie w treści art. 632 §1 k.c. w myśl którego jeżeli strony umówiły się o wynagrodzenie ryczałtowe, przyjmując zamówienie nie może żądać podwyższenia wynagrodzenia, chociażby w czasie zawarcia umowy nie można było przewidzieć rozmiaru lub kosztów prac. Jedyne wyjątkiem od tej zasady przewidziano w art. 632 §2 k.c. zgodnie z którym jeżeli jednak wskutek zmiany stosunków, której nie można było przewidzieć, wykonanie dzieła groziłoby przyjmującemu zamówienie rażącą stratą, sąd może podwyższyć ryczałt lub rozwiązać umowę.

Oznacza to, że ani zamawiający ani też wykonawca (przyjmujący zamówienie) nie posiadają uprawnień do odstąpienia od umowy w przypadku pojawienia się kosztów (lub rozmiaru prac, nieprzewidzianych w momencie szacowania wynagrodzenia. Rozwiązanie umowy bądź zmiana wysokości wynagrodzenia mogą nastąpić wyłącznie na zasadzie konsensusu (zmiany umowy – w niniejszej sprawie nadto przy uwzględnieniu ograniczeń wynikających z ustawy Prawo zamówień publicznych).

W przypadku sporu (braku konsensusu) co do wynagrodzenia wykonawcy przysługuje natomiast jedynie prawo do żądania wydania przez sąd wyroku kształtującego stosunek prawny (podwyższającego wynagrodzenie) lub rozwiązującego umowę. Wyrok ten jednak jako konstytutywny będzie posiadał skutek od chwili jego uprawomocnienia, a niezbędną przesłanką władczej ingerencji sądu w treści umowy jest wniesienie odpowiedniego powództwa i wykazanie przesłanek, o których mowa w art. 632 §2 k.c.

W rezultacie stwierdzić należy, że oświadczenie pozwanego o odstąpieniu od umowy złożone w niniejszej sprawie nie mogło odnieść skutków prawnych, skoro motywowano je jedynie odmową uwzględnienia żądania zwiększenia wynagrodzenia ryczałtowego.

Mając na względzie dalszą (po złożeniu oświadczenia przez pozwanego) korespondencję między stronami (w szczególności pismo z dnia 10 października 2011 – k. 46 akt) stwierdzić należy, że do odstąpienia od umowy doszło z przyczyn leżących wyłącznie po stronie wykonawcy (odmowa wykonania świadczenia). To zaś aktualizuje obowiązek zapłaty kary umownej stosownie do §9 ust 2 umowy.

Nie można też uznać za zasadną podnoszonej przez pozwanego przed Sądem I instancji argumentacji co do wygaśnięcia umowy z uwagi na upływ terminu określonego na spełnienie świadczenia spowodowane oczekiwaniem na zmianę decyzji o warunkach zabudowy. Upływ terminu spełnia świadczenia może bowiem służyć określeniu konsekwencji związanych z opóźnieniem (zwłoką) dłużnika (art. 476 k.c.) i w przypadku umowy o dzieło nie skutkuje wygaśnięciem obowiązku świadczenia przez wykonawcę.

Nie mają też znaczenia przyczyny zmiany zakresu czynności koniecznych do wykonania umowy. Ubocznie jedynie zaznaczyć się godzi, że z materiału procesowego (w tym z zeznań świadka E. M. oraz zeznań pozwanego) wynika, że zmiany te wynikały jedynie z propozycji pozwanego, który jednocześnie nie uprzedził inwestora o tym, jakie koszty prac projektowych w związku z tym przewiduje a pierwsze żądania z tego tytułu formułował dopiero po uzyskaniu przez powoda decyzji o zmianie warunków zabudowy. Nie sposób uznać, by formułowanie żądania zgody na zapłatę dodatkowego wynagrodzenia i uzależnianie od tego spełnienia świadczenia mogło wpływać na obowiązek zapłaty kary umownej wobec zaniechania realizacji umowy przez pozwanego.

W rezultacie wobec braku przesłanek wyłączających odpowiedzialność wykonawcy za niewykonanie umowy uznać należało że żądanie pozwu znajduje swoją podstawę prawną w treści art. 483 k.c. w zw. z art. 484 k.c.

Wobec zasadności apelacji na podstawie art. 386 §1 k.p.c. orzeczono o zmianie zaskarżonego wyroku.

Modyfikacja rozstrzygnięcia co do istoty sprawy powodowała konieczność zmiany orzeczenia o kosztach procesu.

Wobec tego, że powód wygrał proces w całości, stosownie do zasady odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 kp.c.) ma prawo żądać zwrotu przez pozwanego poniesionych kosztów. Na koszty te składa się opłata od pozwu oraz wynagrodzenie pełnomocnika procesowego i opłata od pełnomocnictwa. Wynagrodzenie ustalono w stawce minimalnej adekwatnej do wartości przedmiotu sporu stosownie do §2 ust. 1 w zw. z §6 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t. jedn. Dz. U. 2013 roku, poz. 490).

Analogicznie orzeczono o kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym. Na koszty te składa się opłata od apelacji oraz wynagrodzenie pełnomocnika procesowego ustalone na podstawie §2 ust. 1 w zw. z §6 pkt. 3 i §12 ust 1 pkt. 1) cytowanego wyżej rozporządzenia.